

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Валерій Пилипенко — ювіляр

Шановний Валерію Євгеновичу!
Щиро вітаємо Вас з ювілеєм!

Ви пройшли славний шлях від перших днів створення Інституту соціології НАН України і зробили свій вагомий внесок у його становлення та розвиток. Ми завжди захоплюємося Вашою науковою продуктивністю, вшуканою дотепністю, чуйністю і добротою, сміливістю, твердістю і мужністю за складних життєвих обставин.

Створені під Вашим керівництвом підручники з економічної соціології, галузевих та спеціальних соціологій стали невіддільними складниками навчального процесу на соціологічних та гуманітарних факультетах провідних університетів України. Мабуть, тут забракло б місця згадати усіх тих успішних аспірантів і докторантів, у кого Ви були науковим керівником дисертаційних проектів. І не одну сторінку зайняв би перелік самих лише Ваших монографій. Ваші наукові досягнення гідні уваги та поваги.

Від усього серця бажаємо Вам міцного здоров'я, довголіття, щастя, добробуту, життєвої наснаги, душевного тепла і щирого розуміння з боку близьких людей, здійснення задумів і нових творчих звершень у соціологічному дискурсі.

Зі щирою повагою та вдячністю,

Адміністрація Інституту соціології НАН України

Дорогий наш Валерію Євгеновичу!

Сердечно вітаємо Вас зі славним ювілеєм!

Беззаперечно, що запорукою розвитку будь-якої науки є вільне змагання думок та ідей. У цьому конкурентному середовищі Ви, Валерію Євгеновичу, почуваетесь як риба у воді. Запуруками Вашої наукової конкурентоспроможності є здатність чітко і недвозначно артикулювати власну позицію із будь-якого питання, рішучість, безоглядність та безстрашність у відстоюванні своєї думки, небайдужість та відвертість. Подібно до суворих та відчайдушних спартанців, Ви не переймаєтеся тим, хто Ваші опоненти і скільки їх. Ви ніколи не ухиляєтеся від дискусій і завжди готові опонувати віч-на-віч.

Повагу, захоплення і добрі заздрощі викликають властиві Вам фахова продуктивність, діловитість та дотепність. Відомою у соціологічній спільноті є Ваша здатність публічно висловлювати гострі думки та оцінки, що далеко неоднозначно сприймаються загалом. Тому, деколи не погоджуючись із Вами, віддаємо належне Вашій сміливості та твердості. Ви людина з негнучким “стрижнем” в душі, незламна Особистість. У часи тріумфів, злетів і тяжких випробувань Ви, Валерію Євгеновичу, залишаєтесь собою, не зраджуючи свого фахового покликання, людяності, оптимізму, щирості та доброзичливої іронійності.

Зичимо Вам міцного здоров'я, щастя, добробуту, бадьорості, ще більшої популярності та визнання у фахових та загалом інтелектуальних колах, гарного бойового настрою та решти всіх важливих людських цінностей згідно зі шкалами М.Рокича, Р.Інглгарта та Ш.Шварца.

Колери

Валерій Пилипенко народився 29 квітня 1957 року в селі Дібровному Чернігівської області. У 1982 році закінчив філософський факультет (відділення психології) Київського державного університету ім. Т.Г.Шевченка. У 1988 році в Інституті філософії АН України захистив кандидатську дисертацію на тему “Соціальна ефективність удосконалення колективності праці”. Докторська дисертація на тему “Соціальна регуляція трудової поведінки” була захищена 1994 року в Інституті соціології НАН України.

Академічна кар'єра В.Пилипенка розпочиналася з викладання в Київському політехнічному інституті та інших провідних університетах України. Від 1985 року й донині Валерій Євгенович перебуває в системі НАН України: спершу — як співробітник Інституту філософії АН УРСР, а з моменту створення у 1990 році Інституту соціології НАН України — як його співробітник. Послідовно пройшов шлях від аспіранта Інституту філософії АН УРСР до головного наукового співробітника відділів економічної соціології, а також історії і теорії соціології Інституту соціології НАН України.

Сфера наукових інтересів В.Пилипенка охоплює економічну соціологію, соціологію молоді, соціальну психологію, соціологію політики, методологію і методи соціологічних досліджень, історію і теорію соціології. Ці інтереси реалізовано у більш як 300 наукових публікаціях. Серед них — понад 20

монографій, в яких В.Пилипенко був одноосібним або провідним автором, керівником авторського колективу: “Молодежь Украины: ожидания, ориентации, поведение” (1990), “Организация. Труд. Эффективность” (1991), “Верификация социальных прогнозов” (1992), “Социальный морфогенез: эволюция и катастрофы (синергетический подход)” (1993), “Социальная регуляция трудового поведения (социологический анализ)” (1993), “Підприємництво в Україні: суб’єкти, цінності, економічна просвіта населення” (1995), “Соціологія підприємництва” (1997), “Социально-политическая эффективность управленческой деятельности (Теоретико-методологический анализ)” (1998), “Молодежь Украины и наркомания” (1998), “Субъективный компонент в социологическом познании” (2000), “Реформы. Підприємництво. Культура” (2001), “Социальный диалог. Социальное партнерство. Социальное государство” (2002), “Социокультурная детерминация подростковой агрессии” (2004), “Людина в ринковому суспільстві: орієнтації, поведінка, культура” (2005), “Етнічні спільноти столиці у дзеркалі соціології” (2007), “Владна еліта у контексті суспільного розвитку” (2008), “Ринок праці в аграрному секторі: проблеми мотивації зайнятості” (2008), “Ценности в контексте социологии медицины” (2009), “Українська соціологія сьогодні: дослідження основних сфер життєдіяльності суспільства” (2012), “Вища освіта в Україні: історія та пострадянські реалії (соціологічний аналіз)” (2012), “Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України)” (2015), “Модернізація: теорія, практика, цивілізаційний вимір” (2016). Є вагомими підстави стверджувати, що дуже значною мірою завдяки науковій діяльності В.Пилипенка економічна соціологія, соціологія молоді і соціологія підприємництва відбулися як сучасні наукові напрями в Україні.

Вражає науково-організаторська роль В.Пилипенка у продукуванні наукового знання. Першою чергою, це робота в редакційних колегіях низки наукових видань — часописів і періодичних збірок соціологічних праць, серед яких — “Соціологія: теорія, методи, маркетинг”, “Вісник Одеського національного університету”, “Держава. Суспільство. Армія”, “Наукові записки КНЕУ”, “Вісник Академії праці і соціальних відносин академії профспілок України”, “Ринок праці та зайнятості населення”. Не менш значущим є і керівництво дослідницьким комітетом Соціологічної асоціації України з питань економічної соціології, соціології праці та управління.

Важлива складова професійної діяльності В.Пилипенка — його особиста участь у вихованні наукових кадрів соціологічної спільноти України. Професор В.Пилипенко є науковим (спів)редактором і співавтором перших в Україні навчальних посібників “Экономическая социология” (1997, 2002) та “Спеціальні та галузеві соціології” (2003, 2007). Плідно працює В.Пилипенко як член спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій в Інституті соціології та Інституті філософії НАН України, як науковий керівник аспірантів і докторантів, опонент на захистах докторських і кандидатських дисертацій.

Валерій Казаков

Валерій Євгенович Пилипенко — непересічна особистість у сучасній українській соціологічній спільноті. Належить до молодшої верстви українських соціологів, яким судилося брати участь у відновленні повноцінної соціологічної науки після її остаточної радянської легалізації в розпал горбачовської перебудови. Йдеться про славу плеяди науковців, що здобули освіту у середовищах цілком респектабельних філософської, економічної, психологічної та історичної наук, але внаслідок об'єктивних та суб'єктивних обставин зайнялися прикладними соціологічними дослідженнями. Їх не залучення у ці життєві дослідницькі практики неминуче потягнуло за собою опанування й теоретичного складника соціології. Відтак навіть за умов офіційно культивованого псевдомарксистського обскурантизму та браку зв'язків зі світовою соціологією в радянській Україні сформувалася нечисленна спільнота цілком конкурентоспроможних соціологів. Одна із провідних позицій серед них безперечно належить Валерієві Євгеновичу за правом сильного. Сильного не тільки в інтелектуальному, фаховому, а й в особистісному та вольовому вимірі.

Не секрет, що наука — змагальне середовище, де новизна й оригінальність ідей та успішність дослідницьких підходів не завжди є запорукою їх визнання. Подекуди вкрай необхідна і психологічна готовність науковців іти на граничні загострення відносин у дискусіях з непримиренними опонентами, впертість та винахідливість у перебігу жорстких інтелектуальних “боїв у повний контакт”, тактична гнучкість і стратегічна твердість у досягненні обраних цілей. Усі ці бійцівські якості повною мірою притаманні Валерієві Євгеновичу. Втім, яскраво проявилися вони не так в утвердженні його особистих наукових знахідок, як, найбільшою мірою, у відстоюванні інтересів своїх здобувачів, аспірантів, докторантів, колег.

Людей, що завдячують своєю науковою кар'єрою Пилипенкові, багато, бо всіх їх він безоглядно і навіть подекуди всупереч власним інтересам відстоював до переможного результату. Ще більше тих, для кого ювіляр був на позір вкрай суворим, але в підсумку дуже доброзичливим опонентом на захисті дисертацій чи просто небайдужим, активним учасником цього процесу. Згадаймо, як на захистах перехоплювало подих здобувачам вчених ступенів та їхнім науковим керівникам під час початкової критичної частини виступів Валерія Євгеновича із приводу презентованих дисертацій. І як ці приголомшені та завмерлі дисертанти зі своїми наставниками зрештою виявляли ознаки життя, коли починалася завершальна схвальна частина Пилипенкових виступів. Завдяки останнім захисті дисертацій стають подіями-трилерами у науковому житті Інституту соціології НАН України і загалом української соціологічної спільноти, захоплюють численну аудиторію безпосередньо та опосередковано — завдяки емоційним переказам очевидців.

Участь Валерія Євгеновича у жорстких випробуваннях новоспечених соціологічних наукових кадрів стала ознакою справжності та якості цього процесу. Не дивно, що спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій у галузі соціології та інших суспільних наук із різних міст України часто запрошують ювіляра опонувати здобувачам, рецензувати їхні дисертації та автореферати. І в цій якості, і як співавтор та рецензент численних монографій

Валерій Євгенович згуртовує українську соціологічну спільноту, позаяк налагоджує взаємодію та взаєморозуміння дослідників з різних регіонів, формує із них плідні дослідницькі осередки.

Упродовж років безпосередня присутність та участь Валерія Євгеновича надавала непередбачуваної гостросюжетності не лише захистам дисертацій, а й засіданням вченої ради Інституту соціології НАН України. Як дипломований філософ-психолог, Валерій Євгенович вирізняється неабияким “знанням людей та обставин” не лише у соціологічному просторі сучасної України. Та коли “багато знання — багато печалі”, а звідси — подекуди гіркої та гострої іронії. Валерій Пилипенко завжди каже, що думає, і робить те, що каже. Емоція, почуття, думка і дія, “слово і діло” у нього не розходяться, не дисонують. Цим ювіляр вирізняється на тлі більшості пересічних людей, які зазвичай відчують за певних обставин одне, але думають про це щось друге, водночас говорять з цього приводу третє, роблять всупереч власному сказаному четверте, а згодом згадують або фантазують про це особисто відчуте, осмислене, сказане і зроблене взагалі п’яте. Вибухова суміш життєвої обізнаності, правдивості, діяльної послідовності, критичності та природної відвертої незалежності Валерія Пилипенка додає динамізму в розмірене професійне життя академічних соціологів.

Пилипенкова відчайдушність часто межує із зухвалістю, але ніколи не переходить у зловмисність, жорстокість і підлість. Коли ювіляр виходить на бій з опонентами, він завжди обходиться без допомоги зброєносців і підношувачів боєприпасів, не використовує фортифікаційних споруд та захисних обладунків, не маскується і не ховає обличчя під балаклавою. Як свого часу князь Святослав, Валерій Євгенович відкрито і задалегідь попереджає: “Іду на Ви”. Втім, опонентам це мало чим допомагає: вони завжди приречені отримати свою нестерпну дозу дошкульного прочухана вповні. Адже рідко хто може ризикнути позмагатися із ювіляром у майстерному володінні такими видами зброї, як гострий розум, гостре слово і перо. Йому притаманна неймовірна миттєва реакція, вербальна і текстуальна влучність в інтелектуальних сутичках. За необхідності Валерій Євгенович одним простим жартом може легко послати людину в нокдаун або, навпаки, привести її до тями.

І не можна не згадати те, що ювіляр є неперевершеним тамадою Інституту соціології НАН України. Його авторитет звання-хранителя академічних сакральних наративів та народних традицій науковців — безперечний і оскарженню не підлягає. Коли Валерій Євгенович модерує неформальну складову різних урочистих заходів, що відбуваються в Інституті соціології НАН України, всі присутні із самого початку дійства почуваються невимушено, природно, піднесено, впевнено, зацікавлено та заінтриговано. Душа компанії Пилипенко вправно генерує і підтримує соціальний порядок за умов свободи міжособистісних взаємодій учасників, час летить непомітно, присутні насолоджуються розкішно людського спілкування. Коли з поважних причин Валерій Євгенович не модерує, втрачається темп дійства — товариству потрібно пройти декілька тостів і перехилених келихів, щоби лише досягти належної стартової міри соціальної впорядкованості, душевності, природності і жвавості міжособистісних взаємодій учасників. Отож,

випадки перебування ювіляра за межами товариства завжди відчуються нами як втрачені можливості інтелектуального збагачення, натхнення та розради.

Валерій Пилипенко є одним із фундаторів сучасної української економічної соціології, соціології молоді та деяких інших дослідницьких напрямів. Свідчення цього — його численні затребувані соціологічною спільнотою наукові й дидактичні тексти. Але ювіляр не зупиняється на досягнутому і продовжує розширювати предметну царину власних розвідок, інтригувати науковий загал своїм творчим доробком. Сучасну академічну соціологію в Україні, Інститут соціології НАН України неможливо уявити без Валерія Євгеновича. Тож побажаймо нашому ювілярові усіх гараздів, щоб негаразди його обминали і щоб він продовжував нас надихати на праведне й плідне життя і працю.

Володимир Резнік